

ÇÜRÜK KAPI

KEMAL ATEŞ

Lions Jüri Özel Ödülü 1979

© / otukennesriyat

YAYIN NU: 2212
EDEBÎ ESERLER: 1125

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-831-5

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Baskı, May Yayınevi, 1978
 2. Baskı, Okar Yayınları, 1979
 3. Baskı, Öğretmen Yayınları, 1984
 4. Baskı, Bir Şarkıyı Dinlerken ile birlikte Milliyet Yayınevi, 1998
 5. Baskı, İmge Yayınevi, 2007
- Ötüken Neşriyat'ta **1. BASIM**

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Oğuzhan Murat Öztürk

Düzeltili: Zeynep Arpacı Canpolat

Kapak Tasarımı: Ötüken

Dizgi-Tertip: Mahmut Doğan

Kapak Baskısı: CB Matbaacılık

Baskı: Ötüken Neşriyat AŞ
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50
Sertifika Nu: 49269

İstanbul - 2025

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Kemal Ateş: 1947 yılında Kırşehir-Kaman'da doğdu. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. Başta DTCF, İLEF, SBF olmak üzere Ankara Üniversitesi'nin çeşitli fakültelerinde öğretim görevlisi olarak görev yaptı; Türk Dili, Çocuk Edebiyatı dersleri verdi. Aynı üniversitede doktorasını yaptı. *Varlık, Türk Dili, Virgül, Hürriyet Gösteri, Sincan İstasyonu* gibi dergilerde ve çeşitli gazetelerde yazılar yazdı. *Çürük Kapı, Toprak Kovgunları, Veresiye Defteri, Bir Başka Şehir, Küskün Fotoğraflar, Bir Şarkıyı Dinlerken* gibi roman ve öyküleriyle Edebiyatçılar Derneği, TESK, Lions, PEN Yazarlar Derneği - Orhan Kemal ödülleri kazandı. Edebiyat dünyasında özellikle gecekonduları içeriden gösteren yapıtlarıyla ilgi uyandırdı, eleştirmenler bu yapıtlarından övgüyle söz ettiler. Yetişkinler için yazdığı kitaplarının yanı sıra *Yitik Kuzular* adını verdiği romanını çocuklar için yazdı. Destek Yayınevi'nce yayımlanan *Neşter ve Madalya*'da Yaşar Doğu, Celal Atik, Gazanfer Bilge, Mustafa Dağıstanlı, Mithat Bayrak, İsmet Atlı gibi efsanelişmiş şampiyonları konu aldı. Ağırlıklı olarak 1948 Londra ve 1960 Roma olimpiyatlarını anlattığı bu kitabı, edebiyatımızda modern güreşin yanı sıra olimpiyatları konu alan ilk romandır. Spor dünyasında da ilgiyle karşılanan *Neşter ve Madalya*'nın yayımlanmasından sonra Ateş, Türkiye Güreş Federasyonu Onur Kurulu'na seçilen, efsane şampiyonlarla bu kurulda görev yapan ilk edebiyatçı oldu. Ayrıca Türkiye Güreş Vakfına üye seçildi. Köy enstitülü şampiyon Ahmet Bilek'in yaşamını konu aldığı *Sessiz Şampiyon* (H2O Yay.) romanıyla enstitülerin bilinmeyen bir cephesini gün ışığına çıkardı.

İlk baskılarını *Cumhuriyet*'in yaptığı *Öğretemediğimiz Türkçe*, İmge Yayınlarından çıkan *Türkçem Mahzun Ben Mahzun, Dil Hurafeleri*, Bilgi Yayınevinde basılan *Kendi Diliyle Kavrulmak* yazarın dil yanlışlarını, Türkçenin güncel sorunlarını ve Osmanlıca konusunu tartıştığı kitaplarındandır. Kısa bir süre Talim ve Terbiye Kurulu'nda üye olarak görev yapan Kemal Ateş, yirmi yıl yürüttüğü Ankara Üniversitesi Türk Dili Bölümü başkanlığından 2012 yılında emekli oldu.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	• 9
ÇÜRÜK KAPI	• 11
ATİKE TEYZE'NİN KUYUSU	• 23
ORUÇTUM YAV!..	• 35
GECE KAÇAN MÜŞTERİ	• 43
ERDAL	• 51
ŞEN OLA DÜĞÜN	• 57
TERZİ	• 73
AKLİM HEP ONLARDA	• 81
BEKTAŞ'IN ESKİ KARISI	• 87
BOYA KUTULARI	• 95

ÖNSÖZ

Çürük Kapı benim ilk kitabım, ilk göz ağrım, kırk altı yıl sonra altıncı baskıya dek geldi.

Bu kitabımda okuyacağınız öykülerimin hepsi otuzlu yaşlarımdan ürünleri, ancak hayalleri daha eskilere gider.

Lise yıllarımızda edebiyat öğretmenlerimiz bize Refik Halit Karay'ın *Memleket Hikâyeleri*'ni, konuları bütünüyle Anadolu'da geçen ilk öykü kitabıdır, diye anlatırlardı. *Çürük Kapı*'nın düşlerini o öğretmenlerimi dinlerken, o yıllarda kurdum. Ben de bütünüyle gecekonduları anlatan ilk öykü kitabını yazacağım, dedim. Üniversiteyi yeni bitirdiğim yıllarda birkaçı 1972 yılında Ankara'da *Barış* gazetesinde tefrika edildi, daha sonra yazdıklarımla birlikte 1978 yılında da kitaplaştı.

Çürük Kapı'daki öyküler nerdeyse elli yıl önce yazıldı. Altıncı baskı için yeniden gözden geçirirken, günümüzde bilgisayarın da getirdiği olanaklarla, yeni dokunuşlarla yer yer adeta yeniden yazdım. Daha bir güzel oldu, daha içime sindi, daha tazelandiler sanki.

Bu yeni baskının *Çürük Kapı*'nın en iyi baskısı olduğunu söyleyebilirim, bu nedenle Ötüken Neşriyat'a bir kez daha teşekkür ediyorum.

ÇÜRÜK KAPI

“Evimiz yıkılmazsa bana da bir göz oda yapacaksınız, değil mi? Ders çalışacağım bir oda.”

Çocuğa hiçbir karşılık vermediler; ne “olur” dediler ne de terslediler. Yalnız ana, gözlerini kocasından ayırmadan birazcık gülümseyebildi. Bu zor gülümseyiş çocuk içindi. Baba, oğlunu duymadı bile.

Sorusu yeterince ilgi görmeyince, şakaya gelmez günler yaşadıklarını daha iyi kavradı çocuk. Lokması ağzında büyüdü. Deminden beri bir şeyler atıştıran yalnız çocuklardı. Babayla ana kahvaltı ettiklerini unutmuşlardı. Hep de böyle olurdu; korkular, kaygılar bu “mübarek” sofranın başında konuşulurdu. Anayla babanın fısıltıları uzadıkça, çocukların yüreğine kocaman bir ağırlık çöküyordu. İştahları kaçıyor, yedikleri öte aşmıyordu. Baba:

“Allah keşfe gelenlere merhamet verir inşallah! Bir etek para döktük şu eve. Yıkılırsa işimiz kötü. Belimiz doğrulmaz bir daha.”

“Birkaç tanık ayarlamalıyız,” dedi ana da.

“Keşifçiler yarın geleceğine göre, biz geç bile kaldık. Açıkçası, yalan söyleyecek birkaç komşu, bu eve ‘on yıllık’ diyecek iki üç komşu bulmalıyız, yarın hazır olsunlar.”

Yarın keşfe gelecek görevliler, “bu ev on yıllıktır,” diye rapor verirlerse, yıkılmayacak, bağışlanacak. Oysa üç yıl oldu burası yapılabili. Gelenleri nasıl inandıracaklar, daha doğrusu nasıl kandıracaklar? Her şey onların vicdanına kalmış... Üç yıldan beri içinde oturdukları ev ya yıkılacak, ya kurtulacak.

ATİKE TEYZE'NİN KUYUSU

Atike Teyze'nin evinin önünden geçerken istemediğim şeyler olurdu bende; heyecanlanır, elim ayağım dolaşır, yüzümün kızardığını fark ederdim. Yine de o sıkıntılı mutluluğu, o sıkıntılı heyecanı duymak için hep oradan geçerdim.

Kapısının önünde su kuyusu vardı Atike Teyze'nin. Birbirine girmiş sıkış sıkış kondular arasındaki dar sokaklar, kuyunun çevresinde küçük bir meydan bulur. Evlerin daha seyrek olduğu günlerde yaptırdı Atike Teyze burayı. O zamanlar belediye, seçime uzak günlerde evlerimizi yıkar, seçimler yaklaştıkça da su boruları döşenir, elektrik direkleri dikilirdi. Bu boruların içi su görmedi hiçbir zaman. Birçoklarının sandığı gibi, Atike Teyze kuyuyu boşa yaptırmış olmadı.

“Sevabıma!” diye onca para harcıyıp yaptırmıştı. Elerinde tenekeler, testilerle kadınlar kızlar eksik olmazdı çıkırığın başında. Çoğu, başı örtülü ve şalvar içindeydi. Modaları kendilerine göre, güzellikleri kendilerine göre, beğendikleri erkekler kendilerine göre idi. Elimde kitaplarla okula giderken; yeni yeni kentli olmaya özenen, başları açık, kısa kol tişörtlü, binbir korku içinde şalvardan kurtulup eteklerini kısaltabilmiş, mahcubiyetimin nedeni kızlara göre idim ben de. Onlardan birini çıkırığın başında görünce, yüzlerce çukur açılırdı yolumun üzerinde, düşecekmişim gibi yürüyemezdim.

Nurten'i en çok orada gördüm ben.

Midemdeki su ve yüreğimdeki sevda hakkı için Atike Teyze'yi çok severdim.

Buraya ilk geldiğimiz, yani bu konduların yeni yeni ya-

ORUÇTUM YAVI!..

Selim Dayı, öz dayımız değildi ya, öyle derdik biz ona. Onun gibi köyde hiçbir ilişkimiz olmayan bir sürü hemşerimizle burada akraba olmuştuk nedense. Aslında nedeni açıktı: Ev yeri tutmak, gecekonda yapmak, dövülmemek, ezilmemek , kısacası bu koca kentte tutunabilmek için arkalı olmak gerekiyordu. Bu yüzden insanlar, dıdısının dıdısı bile sayılmayacak kişilerle aralarında kan bağı buluyorlar, birçok yakın akrabadan daha tutkun oluyorlardı yerine göre. Buna gurbetteki akrabalık ya da gurbet akrabalığı denebilirdi herhâlde. Selim Dayı'yla bizim akrabalığımız da böyleydi. Ama bu yakınlaşmayı, bu uydurma akrabalığı, o, öylesine benimsemişti ki, her sorununu gelir bize danışırdı. Yanında içki sigara içen biz çocuklara kızardı. Öyle ya, o da bir büyüğümüzdü bizim, dayımızdı. Böylesine saf duygularla bizi kendisine yakın görmeye başladı. Sayılmadığını mı düşünür, yoksa bu akrabalığı tanımadığımızı mı sanır nedir, düşünlerde, şurda burda onun yüzünden ağız tadıyla sigara, içki içemezdik.

Akrabalığı anne yanımızdan tutturmuştu; annemin bilmem nesinin nesinin nesininin... nesi sayıyordu kendini. Bu akrabalığa pek aldırılmıyor gibi gördüğü bizlere sorardı: "Anneniz neyim olur benim?" Gözlerimize bakarken biz çocuklar o denli saf olamazdık. İçin için, şeytanca güldüğümüzü, onu alaya aldığımızı anlamazdı. Acırdık da garibe, daha ileriye gitmezdik.

"Öyleyse ne diye sigara içiyorsunuz benim yanımda?" diye kızdığında, ses çıkarmazdık. İçin için gülmek yetiyordu bize.

GECE KAÇAN MÜŞTERİ

Babam, akşam dükkânı kapadıktan sonra, veresiye defterlerini de getirdi. Üçü de elindeydi defterlerin. Soluğu hırıl hırıl çıkıyordu. Canı sıkın olmalı yine. Sedire geçip oturdu. Saçak gibi gözlerinin üstüne inen kaşları titreyip duruyordu. Elinde kalem, defterleri hesaba koyuldu. İki gün sonra aybaşıydı. Borçların hesaplanmasına geç bile kalınmıştı.

Bu işlerini bize pek güvenmezdi. Küçük kardeşimle ben lisede okuyoruz; öyleyken ilkokul öğrenimini bile tamamlayamamış babam hesaplarını bize bırakmıyordu. Ona göre, bizim yanlış yapma olasılığımız daha fazlaydı; çünkü parayı sevmiyorduk biz, baba malının değerini bilmiyorduk; onları biz kazanmamıştık ki bilelim. Okul öğretmemişti bunları bize.

Babam böyle düşünüyor ya, biraz haklıydı da. Gerçekten bu tür hesapları bizden daha iyi yapıyordu. Sanırım doğru para hesabı parayı sevmekle başlıyordu. Biz ise, para denince gülüp geçiyorduk işte! Neydi ki şu para? Bir sürü kâğıt parçası! “İnsanoğlu paranın kölesi olmamalı baba, para nedir ki?” diye, bir iki kez de okuduğumuz kitaplardan nutuk atmıştık ya ona, artık ne hesaplarını, ne kasasını güvenebilirdi bize? Yeri gelince iyi bir ders vermeyi de unutmazdı:

“Baba, kitap parası?”

Daha önceki konuşmalarımızı anımsatır:

“Para ne ki canım! Bir sürü kâğıt parçası. Gidin kitapçıya, versin.”

“Baba, gömlek parası...”

ERDAL

Sokak, ta caminin ordan, Remzi'nin bakkal dükkânına de-
ğin çocuk doluydu; küme küme, kum gibi kayıyorlardı.
Çoğu üç-dört yaşındaydı çocukların, yeni yeni yürüyenler
vardı aralarında. Düşse kalka onlar da karışıyorlar ötekilere;
yürümeyi, adım atmayı sokakta öğreniyorlar. Büyüğü küçü-
ğü, hepsi de kir pas içindeler. Kızları başları açık, burunları
sümük, giysileri şurdan burdan sökülmiş, "malları" mey-
danda. Mahalleyi minibüslerin geçtiği ana yola bağlayan bu
sokağın, çocukça en kalabalık yeri Remzi'nin dükkânıyla
cami arasındaydı. Biraz büyükleri misket oynuyorlar beride,
daha büyük olanlar ise caminin orda naylon, inik bir topun
ardından koşturup duruyorlar.

Dünyayı unutmuş gibiydiler.

Gece çalışıp gündüz uyuyan adamların karıları, bebesini
uyutan analar, hastası olanlar; boğazları yırtılırcasına ba-
ğırıp çağırın çocukları susturmaya, dağıtmaya çalışıyorlar
ya, boşa... Baş edilmezdi bu haylazlarla, bir ordu gelse baş
edemezdi.

"Kıran giresiceler... İt sürüleriiii!.." diye bağıırıyordu böy-
le bir kadın.

Tek tük geçen araçlar, ellerinde tenekeler, testilerle suya
giden kadınlar, aralarından geçmeye korkuyorlardı çocuk-
ların. İkindiye doğru konduların gölgeleri sokağın ortasını
bulunca, gölgeli yerlere kümelenidiler şimdi de...

Erdal, tek başına sırtını Arabacı Veli'nin duvarına daya-
mış, misket oynayan arkadaşlarını gözlüyordu. İmrenerek

TERZİ

Öyle çabuk sıkılır olmuştu ki şu günlerde. Bu sıkıntı hiçbir şeye benzemiyordu. Ne açlığa, ne susuzluğa, ne de başka bir şeye... Canı burnuna geliyor ikide bir. İçinden nedensiz bir zorlama, alıp başını gitmek istiyor. Yoksa soluduğu hava su oluyor; ciğerleri, yüreği de taş gibi ağırlaşıyor, dibe dibe gidiyordu.

Kül tablasında tütmekte olan yarım sigarasını aldı, üst üste sordu. Ağzından burnundan çevresindeki kumaş toplarına doğru sigara dumanı yürüdü. Zaman zaman bu sıkıntısını Ankara'nın pis havasına, eski bir yüznumaradan bozma, bodrum katındaki dükkânının basıklığına bağlardı. Ama asıl neden bu değildi, şimdi daha iyi anlıyor ki asıl neden bu değil.

Terzi Hayri, günden güne sinirli bir insan oluyordu. Akşam çoluğu çocuğu paylamış, sabah geldiğinde de çırağına bağırıp çağırmişti. Oğlan yüzüne çemkirince, iyice tepesi atmış, nerdeyse tokadı patlatacak gibi olmuştu. Öteki bölmede hâlâ kızgın çalışıyor çırağı. İşin yoksa küçücük çocuğun gönlünü almaya uğraş.

Gözlüğünün üstünden karşiki fotoğrafçının oraya baktı. Sarışın bir kızla bir delikanlı çıktı dışarı. Sanki az ötede ellerindeki fotoğraflar alınacakmış gibi, durup durup bakıyorlardı. Kız fıkır fıkır bir şey. Vitrinin önüne geldiler şimdi de. Kız bacaklarını birbirine sürüyor, yarışa başlayacak at gibi sabırsızlanıyor, tepiniyordu.

Sinirleri gerildi Terzi Hayri'nin; vücudu davula çekilen deri gibi gerildi, titrekledi. Başını salladı. Sonra da niye

AKLİM HEP ONLARDA

“Davulun sesi uzaktan hoş gelir,” derler ya, Kâmile’ye hoş gelmiyordu. Birkaç kondu ötedeki düğün evinden, davulla birlikte, arada bir zurnanın sesi de duyuluyordu. Üç ay önce kızından ayrılan damadı evleniyordu. Gençlerin, yaşlıların halaya durduğu, nara savurdıkları davul zurna sesi, onun mutluluğunu, evini barkını altüst ediyor; önüne geçilmez azgın bir sel gibi üstlerine doğru akıp geliyordu. Davulun çomağı balyoz oluyor, gelip başının ortasına iniyor sanki; ses cisimleşiyor, azgın bir yaratığın gagası, pençesi gibi Kâmile’yi yiyip bitiriyordu.

Şimdi daha iyi anlıyordu Kâmile. Kızı kocasıyla barışma umudunu kesince, alıp başını bunun için gitmişti. Evlerine konuk gelen bir erkekle kaçıp gitmesi bundandı. Bu gün burada olsaydı, çatlayıp ölürdü yavrum, diye düşünüyordu. Kızının, bu sesi duymamak için kaçtığını anlıyordu.

Birkaç komşu gelip gitmişti. Sıkıntılı olduğunu biliyorlardı. Oyalamak, konuşmak için arada bir gelip gidiyorlar böyle. Ona bir serinlik vermeye çalışıyorlar. Büyük kızı Yozgat’ta evliydi, haber salmışlar, gelecekti. Kocasının işten dönmesine az kalmıştı. Büyük oğlu, kaçan bacısını bulmak için gitmişti, kim bilir, belki de öldürmek için!.. Akşam herif bir haber getirir, diye düşünüyordu Kâmile.

Gelen komşulara epey açıldı:

“Allah çocuk veriyor mu akıyla versin. Benim çektiklerim hep bunlardan. Kurban olayım size ben! Kocayacak kadın değildim. Bunlar büyüdükçe ben hiç gün görmedim. Yemedik bunlara yedirdik, giyemedik bunlara giydirdik,